

N:o 8.

Ank. till Riksd. kansli den 9 maj 1902, kl. 12 midd.

Sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 5, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående folkskolelärares rätt till ålderstillägg.

Uti en till Riksdagen den 7 februari 1902 aflåten proposition (n:o 41) har Kongl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgifva, att hvad som är stadgadt om viss tids tjänstgöring såsom vilkor för erhållande af de ålderstillägg å lönen, hvilka tillkomma ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola, skall anses vara fullgjordt, derest läraren eller lärarinnan under den tjänstetid af fem år, som erfordras för vinnande af hvarje särskildt ålders-tillägg, meddelat undervisning under mera än fyra femtedelar af den å nämnda tjänstetid belöpande fastställda undervisningstiden af åtta månader om året eller den kortare tid, under hvilken undervisningen i den skola, hvarest läraren eller lärarinnan är anställd, på grund af Kongl. Maj:ts särskilda medgifvande årligen meddelas; dock att härvid icke skulle föras löntagare till last tjänstledighet, som åtnjutits för att, på grund af särskildt förordnande eller val, bestrida allmänt uppdrag eller offentlig befattning utom skoldistriktet, och ej heller den tid, hvarunder till följd af rådande smittosam sjukdom undervisningen i skolan varit inställd.

Bih. till Riksd. Prot. 1902. 4 Saml. 2 Afd. 7 Häft. (N:o 8)

Till omförmälda statsrådsprotokoll har föredragande departementschefen i ärendet yttrat följande:

»Först på senare tid hafva de vid folkskolorna anställda lärarne och lärarinnorna genom allmän författning berättigats att komma i åtnjutande af ålderstillägg. Enligt nådiga kungörelsen den 29 december 1860 om förändrad lydelse af 4 § 1 och 2 mom. i nådiga stadgan angående folkundervisningen i riket den 18 juni 1842 hade den bestämmelse i 1 mom., i enlighet med hvilken folkskolelärares årliga lön skulle utgå, följande lydelse:

»Vederbörligen, enligt denna författnings föreskrift, vid seminarium godkänd och sedermera vid folkskola anställd lärare åtnjute i årlig lön minst sexton tunnor spanmål, hvaraf åtta tunnor erläggas in natura, hälften i råg och hälften i det eller de andra sädesslag, i hvilka kronotionden inom orten utgår, men de öfriga åtta tunnorna alltid betalas med penningar efter länets markegång, dock ej till lägre belopp, än sex r:dr 32 sk. banco för tunnan»;

hvarjemte stadgades dels i samma mom. angående skollärares rätt till löneförhöjning, derest hans tjenstgöring fortginge utöfver åtta månader af året, dels ock i 2 mom. om skyldighet för församlingen att förse skolläraren med tjenlig bostad och nödigt bränsle samt åt honom anskaffa sommarbete och vinterfoder för en ko eller lemna ersättning derför.

Genom nådiga kungörelsen den 11 december 1863 inträdde en förändring i fråga om lärarelönen på sådant sätt, att lönen för en examinerad lärare, vare sig vid fast eller ambulatorisk folkskola, utom husrum, vedbrand och kofoder, bestämdes skola vara minst 400 riksdaler och att, derest för lärare, som redan i lön åtnjöte 400 riksdaler eller mera, församlingen förbunde sig att höja lönen utöfver då utgående belopp, ett statsbidrag till lika belopp med församlingens sålunda beviljade ytterligare tillskott under den med påföljande år ingående statsregleringsperiod kunde erhållas, dock att statsbidraget för detta ändamål icke komme att öfverstiga 50 riksdaler årligen för hvarje lärare.

Detta stadgande förnyades den 29 juni 1866 och den 24 maj 1867, hvarje gång för en statsregleringsperiod, med tillägg att lönen skulle utgå för åtta månaders undervisning, samt den 29 maj 1868 tills vidare.

På grund af hvad sålunda blifvit stadgadt kunde den årliga lönen för åtta läsmånader blifva olika för olika lärare, men den högre lönen

var icke beroende af någon längre tjänstgöringstid och utgick således icke till någon del såsom ålderstillägg.

Först från och med år 1872 infördes ett ålderstillägg för folkskolelärare, i det att genom nådig kungörelse den 22 juni 1871, såsom tillägg till hvad ej mindre i 4 § 1 mom. af stadgan angående folkundervisningen i riket den 18 juni 1842, såsom detta moment lydde i kungörelsen den 29 december 1860, än ock i kungörelsen den 11 december 1863 blifvit bestämdt i fråga om beloppet af folkskolelärarnes aflöning, stadgades, att för hvarje examinerad och i viss föreskrifven ordning vid folkskola tillsatt ordinarie lärare eller lärarinna, som i denna egenkap oförvitligen tjänstgjort i tio år, räknadt från början af året näst efter det, då han eller hon sådan tjänst tillträdt, den årliga lönen skulle, derest densamma icke uppginge till femhundra riksdaler utom husrum, vedbrand och kofoder, höjas till detta belopp.

Från och med år 1874 erhöilo folkskolans lärare och lärarinnor en förbättring uti de enligt lag utgående löneförmånerna, och på samma gång förkortades tiden för ålderstilläggets ernående till fem år. Bestämmelse härom meddelades genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse den 2 september 1873, enligt hvilken kungörelse 4 § 1 mom. af stadgan angående folkundervisningen i riket den 18 juni 1842 erhöil följande förändrade lydelse:

»Lärare, hvilken efter undergången godkänd afgangsexamen från seminarium blifvit i föreskrifven ordning vid folkskola anstald, åtnjute i årlig lön dels åtta tunnor (50 kubikfot 4 kannor) spanmål in natura, hälften i råg och hälften i det eller de andra sädesslag, i hvilka kronotionden inom orten utgår, dels ock penningar till så stort belopp, att hela lönen, inberäknadt spanmålens värde efter länets markegång för året (Litt A.), uppgår till minst femhundra riksdaler.

»Har vid folkskola sålunda anstald ordinarie lärare i denna egenkap oförvitligen tjänstgjort i fem år, räknadt från början af året näst efter det, då han tillträdt lön till förenämnda belopp eller deröfver, skall den årliga lönen, derest den icke redan uppgår till sexhundra riksdaler, höjas till detta belopp»;

hvarjemte stadgades om folkskolelärares rätt till ersättning för tjänstgöring utöfver åtta månader af året.

Genom nådiga kungörelsen den 29 maj 1874 gjordes i de nyss anförda bestämmelserna den ändring, att uti andra stycket orden »räknadt från början af året näst efter det, då han tillträdt lön till förenämnda belopp eller deröfver», uteslötos, hvarigenom detta stycke fick följande lydelse:

»Har vid folkskola sålunda anställd ordinarie lärare i denna egenskap oförvitligen tjänstgjort i fem år, skall den årliga lönen, derest den icke redan uppgår till sexhundra riksdaler, höjas till detta belopp»;

hvarefter i Eders Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse angående aflöning åt lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 20 januari 1882 bestämmelserna om aflöning åt ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor upptogos på följande sätt:

»Ordinarie lärare eller lärarinna, som efter undergången godkänd afgangsexamen från seminarium blifvit vid folkskola anställd i föreskrifven ordning, skall åtnjuta i årlig lön dels 50 kubikfot 4 kannor (13 hektoliter 18,968 liter) spanmål in natura, hälften i råg och hälften i det eller de andra sädeslag, i hvilka kronotionden inom orten utgår, dels ock penningar till så stort belopp, att hela lönen, inberäknadt spanmåls värde efter länets markegång för året (Litt A), uppgår till minst femhundra kronor.

»Har vid folkskola sålunda anställd ordinarie lärare eller lärarinna i denna egenskap oförvitligen tjänstgjort i fem år, skall den årliga lönen, derest den icke redan uppgår till sexhundra kronor, höjas till detta belopp.»

Tillika stadgades om skyldighet för skoldistriktet att förse sådan lärare eller lärarinna med bostad och bränsle äfvensom kofoder samt åt läraren eller lärarinnan upplåta ett jordland.

Enligt denna författning utgjordes sålunda kontanta årliga lönen i lägsta lönegraden af 500 kronor, hvilken lön efter fem års oförvitlig tjänstgöring skulle höjas till 600 kronor. En särskild anledning för skoldistriktet att ytterligare höja lönen med ett belopp af 100 kronor gafs genom nådiga kungörelserna angående lönetillskott åt lärare och lärarinnor vid folkskolor den 29 juni 1883 och den 30 maj 1884. I enlighet med dessa kungörelser kunde nemligen skoldistriktet från och med år 1884, under förutsättning att ordinarie folkskolelärare eller lärarinna, som under minst fem år i denna egenskap oförvitligen tjänstgjort, erhöle kontant aflöning af 700 kronor, utbekomma statsbidrag med två tredjedelar af hela denna lönesumma.

Genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse den 5 juni 1885 gjordes den ändring uti de genom kungörelsen den 20 januari 1882 meddelade, nyss anförda stadgandena, att i första stycket ordet »femhundra» utbyttes mot »sexhundra» och att andra stycket uteslöts. Härigenom höjdes alltså från början af år 1886 minimilönen till 600 kronor, hvarjemte hela ålderstillägget, medelst hvilket lönen kunde ökas till 700 kronor, blef beroende på församlingarnas frivilliga beslut. Enligt

särskild kungörelse samma dag, den 5 juni 1885, berättigades nemligen skoldistriktet att, derest ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola i denna egenskap oförvitligt tjenstgjort under minst fem år, och lönen till honom eller henne utginge med minst 700 kronor jemte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning därför, erhålla statsbidrag med 466 kronor 67 öre.

Från början af år 1892 blef ålderstillägg å nyo lagbestämt genom nådiga kungörelsen den 5 oktober 1891, som åt ifrågavarande moment gaf följande lydelse:

»Ordinarie lärare eller lärarinna, som efter undergången godkänd afgangsexamen från seminarium blifvit vid folkskola anställd i föreskrifven ordning, skall åtnjuta i årlig lön minst sexhundra kronor. Har ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola i denna egenskap oförvitligt tjenstgjort under fem år, skall han eller hon för åtta månaders undervisning af i skolåldern varande barn i lön erhålla minst sjuhundra kronor.»

Ett andra ålderstillägg tillkom från och med år 1899 på grund af nådiga kungörelsen den 27 maj 1898, hvarigenom nyss anförda moment erhöi följande innehåll:

»Ordinarie lärare eller lärarinna, som, efter undergången godkänd afgangsexamen från folkskolelärare- eller folkskolelärarinneseminarium blifvit i föreskrifven ordning anställd vid folkskola, skall i årlig lön för undervisning under åtta månader eller 34 $\frac{1}{2}$ veckor eller under den kortare tid, som Kongl. Maj:t på grund af särskilda förhållanden kan medgifva, åtnjuta minst sexhundra kronor samt två ålderstillägg å etthundra kronor hvarterda, det ena efter fem och det andra efter tio års oförvitlig tjenstgöring, räknadt från och med början af kalenderåret närmast efter det, hvarunder läraren eller lärarinnan såsom ordinarie tillträdt folkskolelärarebefattning»;

hvertill fogades ett öfvergångsstadgande så lydande:

»Den, som, då dessa bestämmelser träda i tillämpning, är såsom ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola anställd, skall, på sätt hittills varit stadgadt, derest han eller hon i denna egenskap oförvitligt tjenstgjort under fem år, för åtta månaders undervisning i lön erhålla minst sjuhundra kronor. Sådan lärare eller lärarinna skall från och med kalenderåret närmast efter det, då han eller hon uppnår tio ordinarie tjenstår, dock icke före den 1 januari 1899, för nyss angifna undervisning bekomma ett ålderstillägg af etthundra kronor.»

Två år derefter eller från och med år 1901 erhöi ytterligare ett ålderstillägg, hvarjemte kofodret ersattes med etthundra kronor, som inräknades i den årliga kontanta lönen. Härom innehöll Eders Kongl.

Maj:ts nådiga kungörelse den 1 juni 1900 bestämmelser af följande lydelse:

»Ordinarie lärare, som, efter undergången godkänd afgangsexamen från folkskolelärareseminarium, blifvit i föreskrifven ordning anställd vid folkskola, skall i årlig lön för undervisning under åtta månader eller $34\frac{1}{2}$ veckor eller under den kortare tid, som Kongl. Maj:t på grund af särskilda förhållanden kan medgifva, åtnjuta minst sjuhundra kronor samt tre ålderstillägg å etthundra kronor hvarterda, det första efter fem, det andra efter tio och det tredje efter femton års oförvitlig tjenstgöring, att utgå från och med början af kalenderåret närmast efter det, hvarunder det femte, tionde eller femtonde ordinarie tjenst-året gått till ända»,

med tillägg af följande öfvergångsstadgande:

»Den, som före den 1 januari 1899 blifvit såsom ordinarie lärare vid folkskola anställd, skall, derest han i denna egenskap oförvitligt tjenstgjort under fem år, för åtta månaders undervisning i lön erhålla minst åttahundra kronor. Sådan lärare skall från och med kalenderåret närmast efter det, då han uppnår tio ordinarie tjenstår, för nyss angifna undervisning bekomma ett ålderstillägg af etthundra kronor samt från och med kalenderåret närmast efter det, då han uppnår femton ordinarie tjenstår, för samma undervisning bekomma ett ytterligare ålderstillägg af etthundra kronor»;

hvarjemte stadgades dels om skyldighet för skoldistriktet att förse läraren med tjenlig bostad och nödigt bränsle eller ersättning derför dels ock att hvad i kungörelsen funnes föreskrifvet med afseende på lärare äfven skulle ega tillämpning på lärarinnor.

Såsom framgår af denna öfversigt af de tid efter annan träffade bestämmelserna, i enlighet med hvilka vid folkskolan anställda lärare — under hvilken benämning jag här liksom i det följande inbegriper äfven lärarinnor — åtnjuta sin kontanta årliga lön, hafva de beviljade ålderstilläggen bestämts att utgå efter vissa års tjenstgöring, utan att något tillägg blifvit gjort angående huru förfaras skall, när lärare af en eller annan orsak kortare eller längre tid under de för erhållande af ålderstillägg bestämda åren varit hindrad att sjelf tjenstgöra. För småskolelärare och biträdande lärare har deremot förfarits annorlunda. Desse lärare erhöllo första gången rätt till ålderstillägg genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse den 28 maj 1897, hvarigenom till § 1 i kungörelsen den 20 januari 1882, sådan denna § lydde i kungörelsen den 5 oktober 1891, lades ett nytt moment, hvars första stycke lydde:

»Lärare eller lärarinna, som, efter att hafva i stadgad ordning vid

vederbörligt seminarium eller, enligt § 6 i kongl. kungörelsen angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885, inför folkskoleinspektör undergått pröfning för anställning vid småskola, vid mindre folkskola eller vid folkskola i egenskap af biträdande lärare eller lärarinna, blifvit behörigen antagen till lärare eller lärarinna vid någon af förenämnda skolor, skall i lön för åtta månaders undervisning åtnjuta minst trehundra kronor. Har läraren eller lärarinnan efter sålunda undergången pröfning oförvitligt tjenstgjort vid någon eller några af här omförmälda skolor under sammanlagdt tio tjänstår, infallande före eller efter dessa bestämmelsers trädande i tillämpning, skall han eller hon för åtta månaders undervisning i lön erhålla minst trehundrafemtio kronor, räknadt från och med och början af kalenderåret närmast efter det, hvarunder det tionde tjänståret utgått.»

I andra och tredje styckena af samma moment bestämdes vidare:

»Tjänstår räknas såsom fullt, derest läraren eller lärarinnan derunder tjenstgjort åtta månader eller $34\frac{1}{2}$ veckor. Med de år, under hvilka läraren eller lärarinnan möjligen undervisat kortare tid, verkställes en sammanläggning och reduktion, med beräkning af åtta månader på hvarje år; dock må för lärare eller lärarinna, till hvars aflönande tillskott af allmänna medel på grund af Kongl. Maj:ts särskilda medgifvande åtnjutits såsom för full tjenstgöring, oaktadt den årliga undervisningstiden understiger åtta månader, tjänstårets längd beräknas i enlighet med den för nämnda lönetillskotts åtnjutande fastställda årliga undervisningstiden.

»I lärares eller lärarinnas tjenstetid inräknas äfven den del af läsåret, hvarunder jemlikt § 43 mom. 1 i gällande folkskolestadga undervisningen i skolan varit instäld.»

Härjemte stadgades i det nya momentet om rätt för ifrågavarande lärare till bostad och vedbrand.

Bristen på bestämmelser i förberörda hänseende i fråga om folkskolans ordinarie lärare synes, med den ordalydelse författningen om desse lärares aflöning har, leda derhän, att en folkskolelärare icke får räkna sig till godo för uppflyttning i högre lönegrad alla sina ordinarie tjänstår, såvida han icke sjelf tjenstgjort hvarje år under fulla åtta läsmånader. Har läraren varit urståndsatt att sjelf tjenstgöra allenast en vecka eller ännu kortare tid af de lagstadgade åtta läsmånaderna, får han vänta ett helt år längre än annars, innan honom kan tillerkännas vederbörligt ålders-tillägg, och detta äfven om han på egen bekostnad hållit fullt kompetent vikarie och undervisningen således fortgått på behörigt sätt i fulla åtta

läsmånader. Under den tid, då endast ett ålderstillägg kunde ernås efter fem års oförvitlig tjenstgöring, gjorde sig behovet af bestämmelser, huru förfaras skulle i händelse af åtnjuten tjenstledighet, mindre gällande, enär ju uppflyttningen till högre lönegrad i regel gälde lärare under deras första tjenstetid, då de i allmänhet icke så mycket vore utsatta för att af sjukdom hindras från att sjelfva tjenstgöra, och, om sjukdomen var af kortare varaktighet, de lätt nog kunde ersätta den förlorade lästiden genom undervisning under lika lång tid af den för ferier beräknade delen af året. Men sedan från och med år 1899 ett andra ålderstillägg kan vinnas efter tio års och från och med år 1901 ett tredje ålderstillägg kan ernås efter femton års oförvitlig tjenstgöring, kan det uppenbarligen oftare hända, att läraren under den långa tjenstetiden någon gång varit af sjukdom hindrad att sjelf tjenstgöra så lång tid, att han icke genom lästerminens förlängning kunnat ersätta den förlorade tiden. I afseende härå torde jag få erinra om det nyligen inträffade fall, att en lärare, som haft ordinarie anställning i femton år, af vederbörande församling förvägrades erhålla begärdt tredje ålderstillägg på den grund, att läraren varit af sjukdom hindrad att sjelf tjenstgöra under en sammanlagd tid af sex månader; och då läraren drog frågan om församlingens skyldighet härutinnan under myndigheternas pröfning, funno såväl Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande och kammarkollegium som Eders Kongl. Maj:t församlingen ej kunna förpligtas till utgifvande af det begärda ålderstillägget.

Hvad sålunda nu gäller beträffande folkskolans ordinarie lärare synes mig vara emot dem ytterst obilligt, i synnerhet om man härmed jemför hvad som i förevarande afseende är stadgadt angående åtskilliga af statens embets- eller tjenstemän. Jag anser det därför vara synnerligen angeläget, att ett tillägg göres till nådiga kungörelsen angående aflöning åt lärare vid folkskolor och småskolor den 1 juni 1900, hvarigenom densamma varder mera öfverensstämmande med rättvisa och billighet.

De förut omnämnda bestämmelserna, erligt hvilka tjenstår beräknas för småskolelärare och biträdande lärare, härleda sig deraf, att dessa lärare icke hafva på allmän författning grundad ordinarie anställning på samma sätt som vid folkskolan anställda ordinarie lärare. Beräkningen af deras tjenstår är emellertid i full öfverensstämmelse med den beräkning af tjenstår, som i § 10 af Eders Kongl. Maj:ts nådiga reglemente den 22 juni 1892 för småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt är föreskrifven med afseende på rätt till understöd från nämnda anstalt.

Det skulle då ligga närmast till hands att från motsvarande stadgande angående beräkning af tjänstetid, hvarå rätt till pension grundas för folkskololärare, hemta bestämmelser för beräkning af tjänstetid för erhållande af ålderstillägg. Den § i nämnda förordningen och reglementet angående folkskololärarnes pensionsinrättning den 30 november 1866, som jag åsyftar, eller § 18, stadgar, att från tjänstetid, hvarå rätt till pension grundas, afdrag ej må ske för den tid, under hvilken tjänstledighet åtnjutits, så vida icke denna ledighet oafbrutet fortfarit under minst ett läsår. Denna bestämmelse kan emellertid väl vara rimlig, när fråga är om beräkning af tjänstetid för rätt till pension, emedan det ju är fördelaktigt för skolan, att en åldrig och af arbete utsliten lärare på så lätta villkor som möjligt må kunna få öfvergå från skolans arbete till pensionstidens hvila och derigenom lemna plats för en yngre lärare, hvilken med friska krafter kan upptaga det arbete, som den ålderstigne icke ens med bästa vilja kan fullgöra på ett tillfredsställande sätt. För förvärfvande af rätt till ålderstillägg lämpar sig deremot icke förenämnda bestämmelse i § 18 af pensionsreglementet. Sådant villkor för vinnande af rätt till ålderstillägg skulle blifva alltför lindrigt och skulle sakna hvarje motstycke från andra områden. En lärare skulle för vinnande af ifrågavarande rätt kunna få räkna samtliga fem, tio eller femton åren, om han hvarje år tjänstgjort t. ex. blott en månad eller en vecka. Att få räkna fem tjänstår genom att hvarje år tjänstgöra blott en vecka eller sammanlagdt fem veckor och derpå få grunda rätt till ålderstillägg kan icke vara rimligt.

Ett annat sätt att beräkna tjänstår för rätt till ålderstillägg förekommer i åtskilliga utfärdade författningar, af hvilka jag nu torde få erinra om följande.

Uti nämnda kungörelsen den 12 juli 1878 stadgas för de i justitie-, landtförsvars-, sjöförsvars-, civil-, finans- och ecklesiastikdepartementens afdelningar af Eders Kongl. Maj:ts kansli, äfvensom de i justitiekanslers-expeditionen anställda tjänstemän, att, der förhöjning af lönen efter viss tids fortsatt innehafvande af samma tjänst enligt stat är medgifven, tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under vilkor att innehafvaren mera än fyra år af denna tid sjelf bestridt sin egen eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester; och för andra förhöjningen, om sådan eger rum, efter ytterligare fem år under samma vilkor, på det sätt likväl, att den högre aflöningen ej i någotdera fallet får tillträdas förr än vid början af kalenderåret näst efter det, då den stadgade tjänstaldern blifvit uppnådd.

Hufvudsakligen enahanda stadganden äro meddelade genom nådiga kungörelsen angående villkoren för åtnjutande af de från 1883 års början fastställda löneförmåner för domänstyrelsen den 10 november 1882, nådiga kungörelsen angående ändrade villkor för åtnjutande af de i staten för landtbruksinstitutet vid Ultuna upptagna ålderstillägg den 26 maj 1899 samt förnyade nådiga aflöningsreglementet för tjenstemän och betjente vid statens jernvägar den 3 maj 1901. Och uti statsverkspropositionen till 1902 års riksdag har Eders Kongl. Maj:t på min föredragning i fråga om lönerogleringar vid landsarkiven och vid de ecklesiastika konsistorierna föreslagit stadganden om ålderstilläggs åtnjutande af innehåll beträffande landsarkiven: att, der förhöjning af lönen efter viss tids fortsatt innehafvande af samma tjenst anses böra medgifvas, tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehafvaren mera än fyra år af denna tid sjelf bestridt sin egen eller på grund af förordnande annan statens tjenst, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester, och för andra förhöjningen, om sådan eger rum, efter ytterligare fem år, på enahanda villkor, under iakttagande, hvad hvar och en af dessa förhöjningar angår, att den högre aflöningen ej får tillträdas förr än vid början af kalenderåret näst efter det, hvarunder den stadgade tjenståldern blifvit uppnådd; och angående de ecklesiastika konsistorerna: att, der förhöjning af lönen efter viss tids innehafvande af konsistorienotariatetjänst anses böra medgifvas, sådan förhöjning icke må inträda, med mindre innehafvaren under mera än fyra femtedelar af denna tid sjelf bestridt sin egen eller på grund af förordnande annan statens tjenst, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester, med iakttagande att den högre aflöningen ej får tillträdas förr än vid början af kalenderåret näst efter det, hvarunder den stadgade tjenståldern blifvit uppnådd.

Dessa nu anförda bestämmelser i fråga om rätt till ålderstillägg anser jag böra blifva i hufvudsak gällande äfven beträffande de ordinarie folkskoleläraryne, detta så mycket hellre, som dylika grundsatser redan länge, ehuru utan uttryckligt lagbud, tillämpats för lärare vid de allmänna läroverken och folkskolelärareseminarieerna. De säregna förhållanden vid folkskolorna, hvilka härleda sig deraf, att folkskolelärarynes löner bestridas af skoldistriktet och staten gemensamt enligt särskilda stadgade grunder, påkalla dock några närmare bestämmelser.

För lärare vid de allmänna läroverken och folkskolelärareseminarieerna är en för alla lika lång lästid under året bestämd, och för samtliga utgår aflöningen odelad af statsmedel, hvarjemte desse lärare till vikarier vid inträffade sjukdomsfall afstå viss del af sin lön, beräknad efter

ledighetstiden, oberoende af huruvida denna är kortare eller längre. Vid folkskolorna är deremot visserligen en viss årlig lästid bestämd såsom vilkor för att statsbidrag till lärarens aflöning skall kunna påräknas, nemligen åtta läsmånader, såvida icke Eders Kongl. Maj:t på grund af särskilda förhållanden medgifvit en kortare lästid; men utöfver de sålunda bestämda åtta månaderna kan lästiden förlängas enligt församlingarnas eget bestämmande. I sådant fall skall lönen för hvarje öfverskjutande månad ökas med en åttendedel af det belopp, hvartill lärarens årliga minimilön beräknas, deri husrum och bränsle icke inberäknade. Då nu statsbidrag icke utgår till den lön läraren åtnjuter för lästid utöfver åtta månader och ej heller läraren vid sjukdomsfall under denna tid erhåller statsbidrag till vikariens aflönande utan måste afstå hela sin å samma tid belöpande lön till vikarien och då församlingen eger rätt att i vederbörlig ordning helt och hållet inställa denna undervisning, utan att statsbidrag för året derigenom förverkas, synes det mig naturligt, att ledighet, af hvad slag det vara må, som åtnjutes under den lästid, hvilken fortgår utöfver åtta månader af året, icke bör föras läraren till last vid beräkning af hans rätt till ålderstillägg.

Att, der Eders Kongl. Maj:t medgifvit, att den årliga lästiden under särskilda förhållanden må understiga åtta månader om året, denna förkortade undervisningstid lägges till grund för beräkningen af tjänstår anser jag vara en följd af det särskilda medgifvandet.

I nådiga stadgan angående folkundervisningen i riket den 10 december 1897, § 43 mom. 1, gifves rätt för skolrådet att, der sådant på grund af rådande smittosam sjukdom finnes nödigt, förordna, att undervisningen må för längre eller kortare tid inställas. Enär sådant inställande sker utan lärarnes förvållande, böra lärarne icke häraf blifva lidande vid beräkning af deras tjänstetid för erhållande af ålderstillägg. I sammanhang härmed torde jag få erinra, att, såsom framgår af en förut af mig ordagrant anförd bestämmelse i Eders Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse den 1 juni 1900 angående aflöning åt lärare vid folkskolor och småskolor, småskolelärare och biträdande lärare få i sin tjänstetid inräkna den del af läsåret, hvarunder, jemlikt nyss omförmälda mom. i folkskolestadgan, undervisningen i skolan varit instäld.

Slutligen anser jag, att vid beräkning af tjänstår för uppflytning i högre lönegrad, likasom i fråga om rätt till pension enligt § 18 af nådiga reglementet för folkskolelärarnes pensionsinrättning, ej skall frånräknas den tid, hvarunder lärare åtnjutit tjänstledighet för att, till följd af särskildt förordnande eller val, bestrida allmänt uppdrag eller offentlig befattning utom skoldistriktet.

Med anledning af hvad sålunda blifvit anfördt får jag hemställa, det Eders Kongl. Maj:t täcktes i nådig proposition föreslå Riksdagen medgifva, att, hvad som är stadgadt om viss tids tjenstgöring såsom vilkor för erhållande af de ålderstillägg å lönen, hvilka tillkomma ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola, skall anses vara fullgjordt, derest läraren eller lärarinnan under den tjenstetid af fem år, som erfordras för vinnande af hvarje särskildt ålderstillägg, meddelat undervisning under mera än fyra femtedelar af den å nämnda tjenstetid belöpande fastställda undervisningstiden af åtta månader om året eller den kortare tid, under hvilken undervisningen i den skola, hvarest läraren eller lärarinnan är anställd, på grund af Eders Kongl. Maj:ts särskilda medgifvande årligen meddelas; skolande dock härvid icke föras löntagare till last tjenstledighet, som åtnjutits för att, på grund af särskildt förordnande eller val, bestrida allmänt uppdrag eller offentlig befattning utom skoldistriktet, och ej heller den tid, hvarunder till följd af rådande smittosam sjukdom undervisningen i skolan varit instäld.»

På grund af hvad i ärendet förekommit får utskottet hemställa,

att Kongl. Maj:ts förevarande proposition må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 9 maj 1902.

På det sammansatta utskottets vägnar:

G. RUDEBECK.
